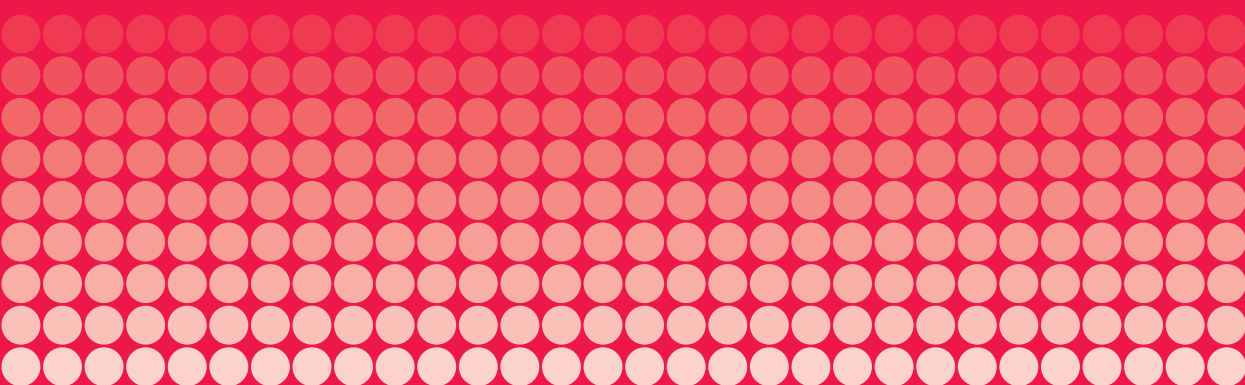

SIPRI YEARBOOK 2009

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Resum en Català

INSTITUT INTERNACIONAL D'ESTOCOLM DE RECERCA PER A LA PAU

L'Institut Internacional d'Estocolm de Recerca per a la Pau (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI) és un institut internacional independent que treballa per a la recerca sobre els problemes de la pau i els conflictes, especialment sobre el control de les armes i el desarmament. El SIPRI va ser fundat l'any 1966 per commemorar els 150 anys de pau ininterrompuda de Suècia.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 70 Solna, Suècia
Telèfon: +46 8 655 97 00
Fax: +46 8 655 97 33
A/e: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

© SIPRI 2009

FUNDACIÓ PER LA PAU

La Fundació per la Pau és una ONG nascuda al 1983 i que treballa per un món en pau. A través d'una opinió pública cada cop més informada i activa, impulsa tots aquells canvis culturals i estructurals que facin possible l'eradicació de la violència com a forma de relació entre persones i pobles.

El nostre compromís amb la pau ens porta a desenvolupar activitats d'educació, de sensibilització i mobilització social per la pau i el desarmament així com la implicació en la resolució noviolenta dels conflictes, tant dels propers, com els més llunyans.

Des de la Fundació per la Pau estem convençuts que la traducció al català d'aquesta versió resumida del SIPRI Yearbook 2009, un material de referència en l'àmbit de la seguretat i el desarmament, ens proporcionarà un instrument cabdal per a la divulgació i sensibilització a favor de la cultura de pau a casa nostra.

Fundació per la Pau

c/ Casp, 31, 2n 1a A - 08010 Barcelona
Tel.: +34 93 302 51 29
Fax: +34 93 301 75 62
info@fundacioperlapau.org
www.fundacioperlapau.org

© Fundació per la Pau 2009
Impressa a Barcelona per Gràfiques Alpres

L'ANUARI DEL SIPRI

L'anuari del SIPRI es va publicar per primera vegada el 1969 i enguany arriba a la seva 40a edició. El SIPRI Yearbook 2009 presenta un recull d'informacions originals de temes com ara la despesa militar mundial, les transferències internacionals d'armes, la fabricació d'armes, les potències nuclears, els principals conflictes armats i les operacions de pau multilaterals, juntament amb les anàlisis més actuals d'aspectes importants del control d'armes, la pau i la seguretat internacional. L'anuari està escrit per investigadors del SIPRI amb la col·laboració d'experts externs convidats.

Aquesta publicació resumeix el contingut del SIPRI Yearbook 2009 i aporta alguns exemples de les dades i les informacions que s'inclouen en els seus apèndixs i annexos.

ÍNDEX

Introducció. Seguretat internacional, armaments i desarmament el 2008	2
Part I. Seguretat i conflictes, 2008	
1. El desplaçament en massa causat pels conflictes i la violència unilateral: respostes nacionals i internacionals	3
2. Tendències en els conflictes armats: la violència unilateral contra els civils	4
3. La legitimitat de les operacions de pau	6
4. La seguretat i la política a l'Afganistan: progrés, problemes i perspectives	8
Part II. Despesa militar i armaments, 2008	
5. Despesa militar	10
6. Fabricació d'armes	12
7. Transferències internacionals d'armes	14
8. Potències nuclears mundials	16
Part III. No-prolifерació, control d'armes i desarmament, 2008	
9. Control d'armes nuclears i no-prolifерació	17
10. Reducció de les amenaces contra la seguretat que representen els materials químics i biològics	18
11. Control d'armes convencionals	19
12. Controls sobre les transferències internacionals relacionades amb la seguretat	20
Annexos	22

INTRODUCCIÓ. SEGURETAT INTERNACIONAL, ARMAMENTS I DESARMAMENT EL 2008

BATES GILL

L'any 2008 va presenciar un augment de les amenaces contra la seguretat, l'estabilitat i la pau a gairebé tots els racons del planeta. Els efectes de la crisi financera mundial probablement agreujaran aquests problemes mentre els governs i les organitzacions no governamentals s'esforçaran per donar-hi una resposta eficaç. Els conflictes de l'Afganistan i l'Iraq van continuar, amb una millora moderada de la situació de seguretat a l'Iraq i un empitjorament de les condicions a l'Afganistan. Un total de 16 grans conflictes armats van continuar oberts i molts van guanyar intensitat al llarg del 2008. La violència deliberada contra els civils a càrrec de les parts enfrontades va ser un aspecte negatiu cada cop més habitual.

L'any també va presenciar coses positives. Les grans expectatives —potser exagerades— que ha generat l'elecció de Barack Obama com a president dels Estats Units duïen incorporada l'esperança d'una estratègia formal de sortida de l'Iraq, de l'estabilització de l'Afganistan i de canvis en la relació dels Estats Units amb la comunitat internacional. També hi ha grans expectatives posades en el fet que el president Obama reconstrueixi les relacions transatlàntiques, estableixi relacions més profitoses amb Rússia, estengui la mà al món musulmà i dediqui més temps i energia a millorar la situació de seguretat a l'Afganistan, el Pròxim Orient i el Pakistan, i en les relacions amb l'Iran.

Si mirem endavant, el SIPRI Yearbook 2009 posa de manifest que aquesta serà una tasca molt difícil. La fragmen-

tació de la violència en estats fràgils del món en via de desenvolupament no sembla que s'hagi d'acabar i això prolongarà el sofriment dels civils i afavorirà les inestabilitats regionals. És probable que la situació de seguretat a l'Afganistan empitjori abans que l'estabilitat i el desenvolupament tan esperats es puguin assolir, i també que la situació de seguretat a l'estat veí, el Pakistan —possiblement un problema més important a llarg termini per a la seguretat regional i global—, vagi de mal en pitjor.

És possible que Rússia i els Estats Units puguin millorar les relacions ràpidament el pròxim any, i que cooperin en el control d'armes i la no-prolifерació. Amb tot, sembla llunyana la possibilitat d'una Conferència de Revisió del Tractat de No-Prolifерació del 2010 que doni bons resultats —i del progrés en desarmament i reforçament dels controls sobre països que aspirin a ser potències nuclears—, encara que es facin grans esforços per aconseguir aquest progrés. Els atacs a càrrec d'actors no estatals amb armes químiques, biològiques, radiològiques o nuclears continua sent un tema que no fa presagiar res de bo.

Aquests i altres problemes es poden veure agreujats pels efectes de la crisi financera mundial, ja que els països clau topen amb dificultats a l'hora de reunir la voluntat política i econòmica necessària per abordar col·lectivament els problemes de seguretat globals i regionals.

1. EL DESPLAÇAMENT EN MASSA CAUSAT PELS CONFLICTES I LA VIOLÈNCIA UNILATERAL: RESPOSTES NACIONALS I INTERNACIONALS

ROBERTA COHEN I FRANCIS M. DENG

El desplaçament en massa de persones a l'interior dels països i d'un país a un altre ha esdevingut un tret definidor del món posterior a la guerra freda. També és un tret principal de la inseguretat humana en què el genocidi, el terrorisme i les violacions atroces dels drets humans causen estralls entre els civils. Les causes subjacents del desplaçament en massa són els conflictes pel poder, la riquesa i l'ús compartit de recursos. Per tant, les autoritats nacionals i internacionals tenen davant seu oportunitats per corregir les divisions estructurals més profundes de les societats quan miren de posar fi al conflicte i el desplaçament per mitjà de processos de pau.

La necessitat de protecció internacional per als desplaçats interns va ser un dels factors que van provocar un canvi en la política global i les idees sobre la responsabilitat dels estats. Durant les dues darreres dècades, el sistema centrat en l'estat en què la sobirania era absoluta ha evolucionat cap a un sistema en què el comportament dels estats envers els seus ciutadans ha esdevingut una qüestió de preocupació i anàlisi internacional. El moviment pels drets humans ha defensat durant molt de temps la idea que els drets de les persones transcendeixen les fronteres i que la comunitat internacional ha d'exigir responsabilitat als governs quan aquests no compleixen les seves obligacions. El desplegament de més operacions humanitàries i de manteniment de la pau per protegir civils reflecteix aquesta nova realitat, de la mateixa manera que els esforços preventius i de consolidació de la pau.

No obstant això, els conceptes de sobirania com a responsabilitat i la responsabilitat de protegir continuen molt per davant de la disposició i la capacitat internacional d'aplicar-les. L'incompliment de la protecció que els estats han de donar als seus ciutadans moltes vegades ha trobat una dèbil resposta internacional. És molt important que les Nacions Unides, els governs interessats, els organismes regionals i la societat civil (a) ajudin els estats a desenvolupar les seves pròpies capacitats i (b) pressionin pel desenvolupament de les eines necessàries perquè la comunitat internacional adopti una actitud ferma i enèrgica quan les mesures persuasives fracassen i una gran part de la població continua sota l'amenaça de la violència i la tragèdia humanitària.

Els acords de pau recents han establert algunes disposicions per al retorn, el reassentament i la reintegració de les persones desarrelades. La participació dels desplaçats interns i els refugiats que tornen als seus països pot evitar la violència, impedir que continuï l'explotació i l'abús, fomentar la confiança i promoure la recuperació de les economies locals.

Els governs han d'assumir la seva responsabilitat envers els desplaçats interns, i la Comissió de Consolidació de la Pau de l'ONU hi hauria de col·laborar més activament per garantir retorns segurs i sostenibles, combatre la marginació dels diferents grups i corregir les causes d'arrel de les disputes per mitjà de la reparació de les injustícies del passat.

2. TENDÈNCIES EN ELS CONFLICTES ARMATS: LA VIOLÈNCIA UNILATERAL CONTRA ELS CIVILS

EKATERINA STEPANOVA

PRINCIPALS CONFLICTES ARMATS, 2008

El 2008 hi havia actius 16 grans conflictes armats en 15 ubicacions arreu del món, dos més que el 2007

	Ubicació del conflicte
<i>Àfrica</i>	Burundi ‡
	Somàlia ↓
	Sudan ‡
<i>Amèrica</i>	Colòmbia ↓
	Perú ↑
	EUA* ↑
<i>Àsia</i>	Afganistan* ↓
	Índia (Caixmir) ↓
	Myanmar (estat de Karen) ↓
	Pakistan ‡
	Filipines ↑
	Filipines (Mindanao) ↑
Sri Lanka («Tamil Eelam») ↑	
<i>Orient Mitjà</i>	Iraq ↓
	Israel (territoris palestins) ↑
	Turquia (Kurdistan)* ↑

Quan un conflicte és pel territori, el territori en disputa apareix entre parèntesi després del nom del país. Tots els altres conflictes són pel govern.

* Els combats en aquests conflictes també van tenir lloc en altres ubicacions.

↑ Increment de les morts relacionades amb les batalles des del 2007.

↓ Descens de les morts relacionades amb les batalles des del 2007.

‡ Conflicte inactiu o no definit com a «gran» el 2007.

Tots aquests conflictes són intraestats: per cinquè any consecutiu, no hi va haver cap gran conflicte interestatal actiu el 2008. No obstant això, els soldats d'un altre estat van ajudar una de les parts en quatre conflictes: EUA, Afganistan, Iraq i Somàlia.

Durant la darrera dècada, el nombre total de conflictes ha baixat globalment

A diferència de la violència relacionada amb les batalles, que pot ferir civils indiscriminadament, una gran part de la violència «unilateral» contra els civils s'esdevé en el context de conflictes armats i s'exerceix sobre els civils directament i intencionadament. Tot i que pot ser difícil demostrar que la violència sigui intencionada i, de vegades, distingir entre la violència unilateral i la violència indiscriminada, les dades mostren que les campanyes de violència unilateral han augmentant molt des de principis de la dècada de 1990. En canvi, durant el mateix període la xifra de conflictes armats es va reduir.

L'escala, la motivació i el tipus d'autor de les massacres, els atacs terroristes i altres actes de violència unilateral varien en els conflictes del 2008 a Somàlia, Sri Lanka, Ossètia Meridional (Geòrgia) i Colòmbia. Els casos de Somàlia i Sri Lanka reafirmen el model dominant de violència unilateral en els conflictes armats: violència constant, gairebé sistemàtica, contra civils que no arriba a ser una atrocitat a gran escala, però que és perpetrada per tots els interlocutors armats, entre els quals hi ha forces governamentals i interlocutors no estatals, entre altres. Fins i tot quan el nombre de morts no passa d'uns pocs centenars, com en el conflicte d'Ossètia Meridional, la combinació d'atacs indiscriminats per part dels governs amb incidents de violència unilateral, sobretot l'exercida per soldats no regulars, pot donar lloc a un desplaçament a gran escala desproporcionat de civils. Colòmbia, en canvi,

mostra símptomes que el model arrelat de violència unilateral remet.

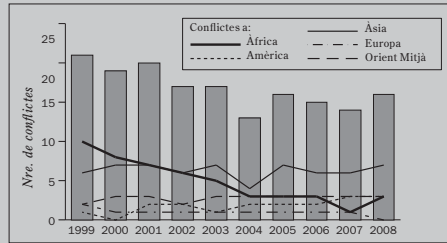
Aquests casos il·lustren que la violència indiscriminada és més mortal quan és exercida per les forces governamentals. No obstant això, en aquesta dècada les morts per la violència unilateral exercida pels estats s'ha reduït en termes relatius si la comparem amb dades de la dècada de 1990. Aquesta tendència es veu contrarestatada en part per:

- l'augment de la dependència, en les campanyes estatals contra els insurgents, de les milícies alineades amb el govern, una forma de «subcontractar» la violència directa i els abusos contra els civils;
- l'augment de les morts de civils causades pels rebels per mitjà de la violència unilateral, fins i tot amb atacs terroristes, cada vegada més utilitzats com a tàctica en la confrontació asimètrica amb l'estat;
- el fet que en el context més general de la fragmentació de la violència i la diversificació dels interlocutors armats —sobretot en estats fràgils i desestructurats— algunes de les pitjors violacions contra civils siguin comeses pels traficants d'influències locals, soldats armats no regulars i bandes criminals sense agendes polítiques explícites.

Si el descens relatiu de la violència unilateral en casos específics no és un efecte a curt termini del desplaçament massiu, és més probable que es degui a estructures de governament local mínimament funcionals, sovint amb antecedents qüestionables en el camp dels drets humans, que al compliment de les normes del dret humanitari internacional de les parts.

dels 21 del 1999, però el descens ha estat irregular, amb increments els anys 2005 i 2008.

Grans conflictes armats, 1999-2008

El gràfic de barres mostra el nombre total de conflictes

L'ÍNDEX DE PAU GLOBAL 2009

L'índex de pau global (IPG) intenta determinar quins atributs i quines institucions culturals estan associats amb els estats de pau. Aquest índex classifica 144 països en funció dels seus estats relatius de pau, per a la qual cosa utilitza 23 indicadors.

Els estats més i menys pacífics, 2009

Posició	País	Puntuació
1	Nova Zelanda	1.202
2	Dinamarca	1.217
3	Noruega	1.217
4	Islàndia	1.225
5	Àustria	1.252
28	Espanya	1.577
140	Sudan	2.922
141	Israel	3.035
142	Somàlia	3.257
143	Afganistan	3.285
144	Iraq	3.341

Els petits estats estables i democràtics són els que ocupen les primeres posicions. Els estats insulars també solen obtenir bons resultats.

Aquestes dades s'han extret de l'apèndix 2A, «Models de grans conflictes armats, 1999–2008», per Lotta Harbom i Peter Wallensteen, Uppsala Conflict Data Program (UCDP), basat en la base de dades d'UCDP, <<http://www.ucdp.uu.se/database/>>; i l'apèndix 2B, «Índex de pau global 2009», per Clyde McConaghy, Institut per a l'Economia i la Pau.

3. LA LEGITIMITAT DE LES OPERACIONS DE PAU

SHARON WIHARTA

OPERACIONS DE PAU, 2008

El 2008, com el 2007, es van dur a terme 60 operacions de pau multilaterals. El personal desplegat va arribar a la xifra rècord de 187.586, un increment de l'11% en relació amb el 2007, dels quals 166.146 eren militars i 21.440 civils, incloent-hi la policia.

La Força Internacional d'Assistència per a la Seguretat (ISAF) a l'Afganistan va continuar sent l'operació de pau més gran, amb 51.356 soldats, un increment d'uns 9.600 en relació amb la xifra del 2007. La MONUC, a la República Democràtica del Congo, va ser la segona missió més gran i la UNAMID, al Darfur (Sudan), la tercera.

Operacions de pau, per regió, 2008

	Nre. d'operacions	Personal desplegat total
Àfrica	19	78.975
Amèrica	2	9.621
Àsia	10	55.542
Europa	19	26.797
Orient Mitjà	10	16.651
Total	60	187.586

A 31 de desembre del 2008, un total de 137 països van aportar personal uniformat (és a dir, soldats, observadors militars i policia civil) a les operacions de pau. D'aquests països, 115 van aportar personal militar; els 10 principals col·laboradors, en ordre descendent, van ser els Estats Units, França, el Pakistan, el Regne Unit, Bangla Desh, l'Índia, Itàlia, Alemanya, Nigèria i Ruanda. Els principals col·laboradors asiàtics i africans van enviar el seu personal militar exclusivament a operacions de l'ONU (incloent-hi la UNAMID).

Seixanta anys després que es posés en marxa la primera operació de manteniment de la pau de les Nacions Unides, hi ha indicis preocupants que aquestes operacions estan entrant en crisi. Els dubtes sobre la legitimitat de les operacions de pau són factors importants en aquests problemes.

Si es considera que una operació no és del tot legítima, la seva eficàcia se'n pot ressentir greument. La legitimitat comprèn tres elements interrelacionats i que es reforcen mútuament: consens polític, legalitat i autoritat moral.

- El consens polític correspon a l'acord, o aquiescència, entre els principals interlocutors i el govern amfitrió que cal una operació de pau i que aquesta és adequada.
- En general, la legitimitat d'una missió es considera que està determinada pel consens polític i la legalitat internacional.
- El comportament del seu personal determina en gran mesura l'autoritat moral d'una operació de pau.

La legalitat de la Missió de la Unió Europea per l'Estat de Dret a Kosovo (EULEX Kosovo) es va considerar que estava directament relacionada amb la polèmica independència de Kosovo. EULEX Kosovo és una prova fefaent que el consens polític és un dels pilars que sostenen la legalitat d'una operació i la seva legitimitat. En canvi, l'experiència de l'operació militar de la UE al Txad i la República Centreafricana (EUFOR

Txad/RCA) posa de manifest que l'adequació i l'execució d'un mandat en determina la legitimitat, i que aquesta es pot veure perjudicada per l'equilibri polític, internacional o local.

Els casos de la Missió de l'ONU a la República Democràtica del Congo (MONUC), la Missió de la Unió Africana a Somàlia i l'Operació Híbrida de la UA/ONU a Darfur (UNAMID) demostren que l'autoritat moral d'una operació és essencial per garantir-ne la legitimitat local. Si una operació genera una percepció de manca d'autoritat moral, això pot afectar les decisions dels països a l'hora de desplegar el seu personal. La reticència a proporcionar el reforç sol·licitat per la MONUC a finals del 2008 probablement va estar influïda pels escàndols de males conductes que han envoltat la missió.

No hi ha prou recursos humans, entre altres recursos, per satisfer la demanda d'un manteniment de la pau eficaç. L'any 2008, 23 missions de l'ONU van tenir 22.800 efectius menys de la força que s'havia autoritzat. Garantir que les missions gaudeixen d'un sòlid prestigi polític, legal i moral hauria de ser una prioritat. La legitimitat és desitjable en principi i és fonamental per a la capacitat del manteniment de la pau multilateral de promoure i garantir una pau sostenible.

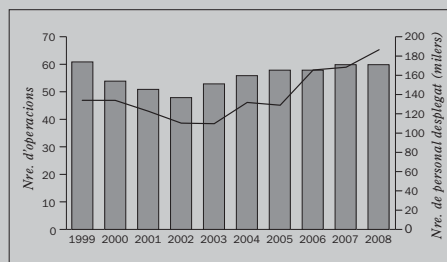
Operacions de pau, per organització que les encapçala, 2008

	Nre. d'operacions	Nre. de personal desplegat
Nacions Unides	23*	98.614
Unió Africana	2	3.560
CEEAC	1	504
CEI	3	5.349
Unió Europea	12	7.932
OTAN	3	65.978
OEA	1	40
OSCE	9	461
Coalicions ad hoc	6	5.148
Total	60	187.586

* Inclouent-hi la UNAMID.

El total anual d'operacions de pau actives s'ha incrementat a un ritme constant des del 2002. El personal total desplegat també ha augmentat, des d'una xifra baixa de 110.789 el 2003.

Operacions de pau i personal desplegat, 1999-2008

Gràfic de barres/eix esquerre: nombre d'operacions; gràfic lineal/eix dret: personal desplegat.

Aquestes dades s'han extret de l'apèndix 3A, «Operacions de pau multilaterals, 2008», per Kirsten Soder, i es basen en la base de dades sobre operacions de pau multilaterals del SIPRI, <<http://conflict.sipri.org/>>.

4. LA SEGURETAT I LA POLÍTICA A L'AFGANISTAN: PROGRÉS, PROBLEMES I PERSPECTIVES

TIM FOXLEY

El debat sobre el futur de l'Afganistan té lloc en un context en què els insurgents duen a terme els seus atacs cada cop amb més confiança, el progrés polític i econòmic és lent, i la percepció sobre les perspectives del país és negativa. Tot i que els esforços i el compromís de les organitzacions internacionals continuen sent decisius per a l'Afganistan, la seva manca de coordinació i estratègia dificulta el progrés i frustra el Govern i la població afganesos. El 2008 es va produir un gir analític i informatiu important que va portar a considerar que la guerra no es podia guanyar. Les perspectives a llarg termini per a l'Afganistan continuen semblant funestes.

Un tret positiu, però, és que la comunitat internacional, i els Estats Units en particular, estan revalorant les motivacions, els objectius i els recursos. El sentiment de fatiga internacional per la guerra i la disposició a transigir en les expectatives semblen dos elements prou sòlids. Malgrat l'optimisme que es va derivar de l'elecció a la presidència dels EUA de Barack Obama, la decisió tan sols s'ha ajornat temporalment. La «nova» estratègia s'assembla molt a les antigues i depèn en bona mesura de l'eficàcia de l'Administració Obama durant el pròxim any o dos, abans que els estats comencin a retirar les seves tropes.

El compromís vacil·lant de la comunitat internacional no ha passat desapercebut al Govern afganès, la població afganesa i, potser per la part més preocupant, els insurgents. És possible que en els pròxims dos o tres anys presenciem una redefinició de l'«èxit» que permetrà

a les forces internacionals començar la retirada. Una declaració precipitada del Govern afganès i les forces de seguretat seguida per una ràpida sortida internacional podria deixar rere seu una complicada situació política i de seguretat molt perillosa.

Malauradament, el destí de l'Afganistan al llarg dels pròxims anys sembla que pengi d'un fil molt delicat. El progrés continuarà sent lent, viciat i fràgil. Qualsevol variable de factors, com ara l'assassinat polític, un incident amb molts morts (tant si és causat per la Força Internacional d'Assistència per a la Seguretat o per afganesos) o un canvi en les lleialtats dels cabdills, podrien comportar, per separat o en combinació, que el progrés assolit es desfés ràpidament. Tot i que bona part de les idees «regionals» de l'Administració Obama sobre l'Afganistan giren al voltant del Pakistan, la qual cosa és un fet positiu, possiblement els problemes d'aquell país són fins i tot més grans.

És possible que l'única garantia real per a la nova estratègia dels Estats Units, basada en l'experiència de la comunitat internacional dels darrers set anys, sigui que els esforços polítics, militars i de cooperació dins de l'Afganistan i al seu voltant seran més complexos, trigaran més a donar resultats i aquests seran més fràgils que les expectatives originals.

TRADUCCIONS DE L'ANUARI DEL SIPRI

El SIPRI Yearbook 2009 serà traduït

- a l'àrab pel Centre d'Estudis de la Unitat Àrab, Beirut, <<http://www.caus.org.lb/>>
- al rus per l'Institut d'Economia Mundial i Relacions Internacionals, Moscou, <<http://www.imemo.ru/>>
- a l'ucraïnès pel Centre Ucraïnès d'Estudis Econòmics i Polítics (Centre Razumkov), Kíev, <<http://www.uceps.org/>>
- al xinès per l'Associació per al Control d'Armes i el Desarmament de la Xina, Pequín, <<http://www.cacda.org.cn/>>

Si voleu més detalls, poseu-vos en contacte amb aquestes organitzacions.

Resums de l'anuari del SIPRI en altres llengües

Aquest resum de l'anuari serà traduït

- a l'alemany, en col·laboració amb l'Institut für Friedenspädagogik Tübingen e.V., Tübingen, <<http://www.friedenspaedagogik.de/>>
- al castellà, en col·laboració amb el Centre de Relacions Internacionals de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic, <<http://www.politicas.unam.mx/carreras/ri/>>
- al català, en col·laboració amb la Fundació per la Pau, Barcelona, <<http://www.fundacioperlau.org/>>
- al francès, en col·laboració amb l'Institut de Relacions Internacionals i Estratègiques, París, <<http://www.iris-france.org/>>
- a l'holandès, en col·laboració amb l'Institut Flamenc per la Pau, Brussel·les, <<http://www.vlaamsvredesinstituut.eu/>>
- al japonès, en col·laboració amb la Biblioteca de la Universitat d'Hiroshima, Hiroshima, <<http://www.lib.hiroshima-u.ac.jp>>
- al suec

Podeu consultar més informació sobre l'anuari del SIPRI i aquestes traduccions a <<http://www.sipri.org/yearbook/>>.

5. DESPESA MILITAR

SAM PERLO-FREEMAN, CATALINA PERDOMO, PETTER STÅLENHEIM I ELISABETH SKÖNS

DESPESA MILITAR, 2008

Les xifres sobre despesa militar del SIPRI es basen en informació disponible de fonts obertes, subministrades principalment pels governs. Aquestes xifres representen una estimació a la baixa; el nivell real de la despesa militar és sens dubte més alt, ja que s'han omès països i partides de despesa. No obstant això, les estimacions del SIPRI reflecteixen la gran majoria de la despesa militar i representen amb exactitud les tendències generals.

Despesa militar, per regió, 2008

Regió	Despesa, 2008 (miliards de dòlars)	Increment, 1999-2008 (%)
Àfrica	20,4	+40
Nord d'Àfrica	7,8	+94
Subsahariana	12,6	+19
Amèrica	603	+64
Carib	..	..
Amèrica Central	4,5	+21
Amèrica del Nord	564	+66
Amèrica del Sud	34,1	+50
Àsia i Oceania	206	+52
Àsia Central	..	..
Est asiàtic	157	+56
Oceania	16,6	+36
Sud asiàtic	30,9	+41
Europa	320	+14
Oriental	43,6	+174
Occidental i central	277	+5
Orient Mitjà	75,6	+56
Món total	1.226	+45

Per poder fer comparacions de diferents anys, les xifres de despesa superiors estan en dòlars EUA en preus constants (2005).

1 miliard = 1.000 milions

Es calcula que la despesa militar mundial del 2008 va arribar als 1,464 bilions de dòlars EUA corrents, xifra que representa un increment del 4% en termes reals en comparació amb el 2007, i del 45% des del 1999. La despesa militar va representar aproximadament el 2,4% del producte interior brut (PIB) mundial el 2008. Totes les regions i les subregions han presenciat increments significatius des del 1999, tret de l'Europa occidental i central.

Durant la presidència de vuit anys de George W. Bush, la despesa militar dels Estats Units es va incrementar fins al nivell més alt en termes reals des de la Segona Guerra Mundial, sobretot a causa de les guerres a l'Afganistan i l'Iraq. Aquest increment ha contribuït a disparar els dèficits pressupostaris. Els conflictes a l'Afganistan i l'Iraq s'han finançat principalment a través de partides complementàries d'urgència que queden fora del procés pressupostari normal, i amb endeutament. La utilització de partides complementàries ha generat preocupació al voltant de la transparència i la supervisió del Congrés. Aquests conflictes continuaran requerint grans recursos pressupostaris a curt termini, fins i tot en el cas que les tropes dels EUA es retirin aviat de l'Iraq.

A l'Europa occidental i central, la despesa no va mostrar gaires fluctuacions el 2008, per bé que alguns membres recents i possibles de l'OTAN van incrementar força la seva despesa militar. A l'Europa oriental, Rússia

va continuar augmentant la despesa i manté plans per a futurs increments malgrat els greus problemes econòmics que travessa.

La despesa va augmentar a la major part de l'Àsia. Corea del Sud, l'Índia, Taiwan i la Xina van representar el gruix d'aquest increment.

La despesa d'Algèria va augmentar un 18% en termes reals i va arribar als 5.200 milions de dòlars, la més elevada de l'Àfrica, impulsada per un fort creixement econòmic i una creixent insurgència.

A l'Amèrica del Sud, el Brasil va continuar incrementant la despesa perquè busca tenir un estatus de potència regional més gran.

La despesa militar a l'Orient Mitjà va caure lleugerament el 2008, però bé que aquesta tendència probablement sigui temporal, ja que molts països de la regió preveuen fer grans adquisicions d'armes. En canvi, hi va haver un gran increment a l'Iraq, el pressupost militar del qual per al 2008 va ser un 133% més alt en termes reals que la despesa del 2007. Tot i que anteriorment la major part del finançament de les forces de seguretat iraquianes procedia dels Estats Units, el finançament interior ha anat guanyant terreny. L'Iraq continua depenent molt dels Estats Units pel que fa al subministrament d'armes, i té previstes grans comandes.

Els 10 països amb més despesa militar, 2008

Posició	País	Despesa (miliards de dòlars)	Proporció mundial (%)
1	EUA	607	41,5
2	Xina	[84,9]	[5,8]
3	França	65,7	4,5
4	Regne Unit	65,3	4,5
5	Rússia	[58,6]	[4,0]
6	Alemanya	46,8	3,2
7	Japó	46,3	3,2
8	Itàlia	40,6	2,8
9	Aràbia Saudita	38,2	2,6
10	Índia	30,0	2,1
Total mundial		1.464	

[ ] = Estimació del SIPRI. Les xifres de despesa estan en dòlars EUA corrents.

Els 10 països que més van gastar el 2008 són els mateixos que el 2007, tot i que han variat algunes posicions. En concret, el 2008 la Xina va ocupar per primera vegada la segona posició i França va superar per poc el Regne Unit.

El SIPRI utilitza els tipus de canvi de mercat per convertir les xifres de despesa militar de cada país en dòlars EUA, ja que d'aquesta manera s'aconsegueix un estàndard més fàcil de mesurar amb el qual es poden fer comparacions internacionals de la despesa militar. També es podrien convertir les xifres mitjançant els tipus de canvi de la paritat del poder adquisitiu (PPA). Si s'haguessin utilitzat els tipus de la PPA basats en el PIB en la taula anterior, Rússia ocuparia la tercera posició, l'Índia la quarta i l'Aràbia Saudita la sisena, després del Regne Unit. Tot i que els EUA continuarien destacats en el primer lloc, el seu domini relatiu es veuria reduït.

Aquestes dades s'han extret del capítol 5 i l'apèndix 5A, «Dades de la despesa militar, 1999-2008», per Petter Stålenheim, Noel Kelly, Catalina Perdomo, Sam Perlo-Freeman i Elisabeth Sköns, i es basen en la base de dades sobre despesa militar del SIPRI, <<http://milexdata.sipri.org/>>.

6. FABRICACIÓ D'ARMES

SAM PERLO-FREEMAN

EL TOP 100 DEL SIPRI

La llista del Top 100 del SIPRI classifica les empreses fabricants d'armes més grans del món (fora de la Xina) d'acord amb les vendes d'armes. Les 10 empreses més grans del 2007 són les següents.

Les 10 principals empreses fabricants d'armes, 2007

Empresa (país)	Vendes d'armes (milions de dòlars)	Beneficis (milions de dòlars)
1 Boeing	30.480	4.074
2 BAE Systems (Regne Unit)	29.850	1.800
3 Lockheed Martin	29.400	3.033
4 Northrop Grumman	24.600	1.803
5 General Dynamics	21.520	2.080
6 Raytheon	19.540	1.474
7 EADS (Europa occidental)	13.100	-610
8 L-3 Communications	11.240	756
9 Finmeccanica (Itàlia)	9.850	713
10 Thales (França)	9.350	1.214

Si no s'indica el país, les empreses tenen seu als EUA. Les xifres dels beneficis corresponen a totes les activitats de les empreses, incloent-hi les vendes no militars.

Vuit empreses van entrar en el Top 100 l'any 2007, set de les quals per primera vegada. Des del 2002, les cinc primeres posicions estan ocupades per les mateixes empreses, només canvia l'ordre. L'únic canvi en les 10 primeres empreses des del 2002 ha estat l'entrada d'L-3 Communications per United Technologies, fet que denota un alt grau de continuïtat en l'estructura de la indústria armamentística euroatlàntica en els últims anys.

La fabricació mundial d'armes va continuar augmentant el 2007. La suma de les vendes d'armes de les empreses fabricants d'armes del Top 100 del SIPRI va arribar als 347.000 milions de dòlars, un increment de l'11% en termes nominals i del 5% en termes reals al llarg del 2006. Des del 2002 el valor de les vendes d'armes del Top 100 ha augmentat un 37% en termes reals.

Quaranta-quatre empreses dels EUA van representar el 61% de les vendes d'armes del Top 100 el 2007, mentre que 32 empreses de l'Europa occidental en van representar el 31%. Rússia, el Japó, Israel i l'Índia van representar el gruix de la part restant.

Trenta empreses van incrementar les seves vendes d'armes en més d'un 30%. La majoria formava part d'un d'aquests tres grups:

- proveïdors de vehicles blindats, amb molta demanda per part de les forces dels Estats Units i altres països a l'Afganistan i l'Iraq, i sobretot fabricants de vehicles resistents a mines i emboscades;
- empreses de capital britànic que han ampliat molt la seva presència als EUA per mitjà d'adquisicions; i
- empreses que subcontracten serveis militars, així com algunes empreses d'electrònica militar.

La presidència dels Estats Units de George W. Bush —durant la qual la despesa militar dels EUA va pujar bruscament— va ser un període de continuïtat en la indústria armamentística. El període anterior —dècada

de 1990 i principis de la següent— havia estat un període de ràpida consolidació. De fet, el nivell de concentració de la indústria, si es mesura per la proporció de les cinc primeres empreses sobre les vendes d'armes del Top 100, s'ha anat reduint progressivament des del 2002.

La crisi financera mundial encara no s'ha notat en els ingressos, els beneficis i la cartera de comandes de les principals empreses d'armes, que en general van continuar augmentant el 2008, però els preus de les seves accions han caigut alhora que les grans borses. És possible que les empreses d'armes hagin d'afrontar una reducció de la demanda si els governs acaben retallant la despesa militar en resposta als creixents dèficits pressupostaris. Empreses russes han patit dificultats de tresoreria i estan rebent ajudes públiques.

Les dues adquisicions més grans d'empreses fabricants d'armes del 2008 van ser la compra d'EDS, una companyia de serveis de TI, per Hewlett-Packard per 13.900 milions de dòlars, i la compra per 5.200 milions de dòlars de l'empresa d'electrònica militar dels EUA DRS Technologies per la italiana Finmeccanica. La darrera operació va ser la primera gran compra d'una empresa dels EUA per una d'europea. Les empreses britàniques també van dur a terme nombroses compres als EUA. La majoria de grans empreses britàniques d'armes tenen actualment una presència important als EUA i n'hi ha que tenen més actius i treballadors als Estats Units que al Regne Unit.

Proporció nacional o regional de les vendes d'armes per al Top 100 del SIPRI, 2007

Regió/país	Nre. d'empreses	Vendes d'armes (miliards de dòlars)
Estats Units	44	212,4
Europa occidental	32	107,6
Rússia	7	8,2
Israel	3	5,0
Japó	4	4,8
Índia	3	3,7
Corea del Sud	4	2,9
Singapur	1	1,1
Canadà	1	0,6
Austràlia	1	0,5
Total	100	346,9

Les xifres d'un país o regió corresponen a les vendes d'armes de les empreses del Top 100 amb seu en aquest país o regió, incloent-hi les de les seves filials estrangeres, i per tant no reflecteixen les vendes d'armes que en realitat s'han fabricat en aquest país o regió.

ADQUISICIONS DE LA INDÚSTRIA ARMAMENTÍSTICA, 2008

Es van produir quatre adquisicions d'empreses fabricants d'armes per valor de més de mil milions de dòlars el 2008, tres menys que el 2007.

Les adquisicions més grans en la indústria armamentística de l'OCDE, 2008

Empresa compradora	Empresa adquirida	Valor del tracte (milions de dòlars)
Hewlett	EDS	13.900
Finmeccanica	DRS Technologies	5.200
Candover	Stork	2.160
Dassault Aviation	20,8% de Thales	2.200

Aquestes dades s'han extret del capítol 6, l'apèndix 6A, «Les empreses fabricants d'armes del Top 100 del SIPRI, 2007», per Sam Perlo-Freeman i SIPRI Arms Industry Network, i l'apèndix 6B, «Principals adquisicions de la indústria armamentística, 2008», per Sam Perlo-Freeman.

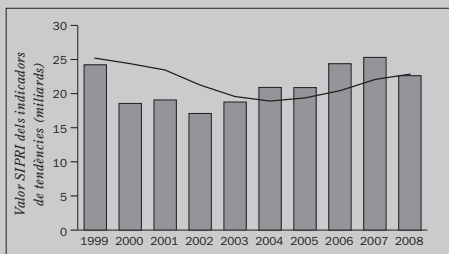

7. TRANSFERÈNCIES INTERNACIONALS D'ARMES

SIEMON T. WEZEMAN, MARK BROMLEY I PIETER D. WEZEMAN

ELS PROVEÏDORS I ELS DESTINATARIS DE LES GRANS ARMES CONVENCIONALS

Tendència de les transferències de grans armes convencionals, 1999-2008

Gràfic de barres: totals anuals; gràfic lineal: mitjana mòbil de cinc anys (determinada l'últim any de cada període de cinc anys).

Els cinc proveïdors principals de grans armes convencionals, 2004-2008

Proveïdor	Proporció de les exportacions d'armes mundials (%)	Principals destinataris (proporció de les transferències del proveïdor)
Estats Units	31	Corea del Sud (15%) Israel (13%) UEA (11%)
Rússia	25	Xina (42%) Índia (21%) Algèria (8%)
Alemanya	10	Turquia (15%) Grècia (13%) Sud-àfrica (12%)
França	8	UEA (32%) Singapur (13%) Grècia (12%)
Regne Unit	4	Estats Units (21%) Índia (14%) Xile (9%)

Des del 2005 s'ha instal·lat una tendència a l'alça en els subministraments de grans armes convencionals. La mitjana anual del període 2004-2008 va ser un 21% superior al període 2000-2004.

Els Estats Units i Rússia van continuar sent els principals exportadors, seguits d'Alemanya, França i el Regne Unit. Tots junts, aquests cinc països van representar el 79% del volum d'exportacions del període 2004-2008. Aquests països han estat els cinc proveïdors principals des del final de la guerra freda i cada any han representat almenys tres quartes parts de les exportacions.

L'est asiàtic, Europa i l'Orient Mitjà van continuar sent les regions receptores més grans del període 2004-2008, cadascuna de les quals va representar un 20% de les importacions. La Xina va tornar a ser el país receptor més gran del període 2004-2008, seguit de l'Índia, la Unió dels Emirats Àrabs (UEA), Corea del Sud i Grècia.

La Xina ha estat el principal destinatari d'armes des de principis de la dècada de 1990 i ha estat l'importador més gran durant diversos anys. La major part de les importacions d'armes xineses tenen l'origen a Rússia, però els subministraments russos a la Xina van caure significativament el 2007 i el 2008. La Xina ha utilitzat el seu accés a la tecnologia russa per desenvolupar armes pròpies, en alguns casos copiant il·legalment els components russos. Tots dos països van acordar el 2008 atènyer-se a les lleis de la propietat intel·lectual específicament per a l'equipament militar.

Es considera que l'Índia és probablement el mercat nacional més important d'armes a curt termini. Una gran part de les importacions d'armes índies també té l'origen a Rússia. En funció de les comandes actuals, Rússia continuarà sent el proveïdor més important de l'Índia, però les exigències russes de pagar preus més alts per les armes encomanades i els problemes de qualitat de les armes subministrades han empitjorat les relacions. A diferència de la Xina, l'Índia té l'opció d'acudir a altres proveïdors, com ara França, Israel o el Regne Unit. Recentment, les relacions amb els Estats Units han millorat i el 2008 es van signar dos grans contractes per comprar armament de tecnologia punta.

La guerra entre el Govern de Sri Lanka i els Tigres d'Alliberament de Tamil Eelam (LTTE o Tigres Tàmils) demostra que fins i tot els petits subministraments d'armes i munició poden tenir una gran repercussió negativa. Amb l'adquisició d'uns quants sistemes marítics, el govern va poder aturar el contraban d'armes per part dels LTTE. Juntament amb les importacions d'estocs de munició, això ha alterat l'equilibri militar a favor del govern fins al punt que aquest podria decidir optar per una solució militar, la qual cosa donaria lloc a un dels conflictes més sagnants del 2008.

Els cinc destinataris principals de grans armes convencionals, 2004-2008

Destinatari	Proporció de les importacions d'armes mundials (%)	Proveïdor principal (proporció de les transferències del destinatari)
Xina	11	Rússia (92%)
Índia	7	Rússia (71%)
UEA	6	Estats Units (54%)
Corea del Sud	6	Estats Units (73%)
Grècia	4	Alemanya (31%)

EL VALOR FINANCER DEL COMERÇ D'ARMES, 2007

No és possible atribuir un valor financer exacte al comerç d'armes internacional, però sí que es pot arribar, si se sumen les dades financeres dels principals proveïdors, a una estimació orientativa. El valor financer estimat del comerç internacional d'armes el 2007 va ser de 51.100 milions de dòlars, xifra que representa un 0,3% del comerç mundial. Aquesta xifra està per sota de la xifra real perquè un bon nombre de grans exportadors, com ara la Xina, no publiquen dades sobre el valor financer de les seves exportacions d'armes.

Segons les dades de cada país, els Estats Units van ser el principal exportador d'armes del 2007, amb exportacions per un valor de 12.800 milions de dòlars; Rússia va ocupar el segon lloc, amb 7.400 milions de dòlars; França va ocupar el tercer lloc, amb 6.200 milions de dòlars; Israel va ocupar el quart lloc, amb 4.400 milions de dòlars, i el Regne Unit va ocupar el cinquè lloc, amb 4.100 milions de dòlars.

Aquestes dades s'han extret del capítol 7, l'apèndix 7A, «Els proveïdors i els destinataris de grans armes convencionals», pel SIPRI Arms Transfers Project, i l'apèndix 7B, «El valor financer del comerç d'armes», per Mark Bromley, i es basen en part en la base de dades sobre transferències d'armes del SIPRI, <<http://armstrade.sipri.org/>>.

8. POTÈNCIES NUCLEARS MUNDIALS

SHANNON N. KILE, VITALY FEDCHENKO I HANS M. KRISTENSEN

POTÈNCIES NUCLEARS MUNDIALS, 2009

Caps nuclears desplegats, gener 2009

País	Caps nuclears estratègics	Caps nuclears no estratègics	Caps nuclears desplegats totals
Estats Units	2.202	500	2.702
Rússia	2.787	2.047	4.834
Regne Unit	160	–	160
França	300	–	300
Xina	186	..	186
Índia	–	–	60-70
Pakistan	–	–	60
Israel	–	–	80
Total			8.392

Totes les estimacions són aproximades.

Corea del Nord va dur a terme proves nuclears amb explosions l'octubre del 2006 i el maig del 2009. No se sap públicament si ha fabricat armes nuclears.

ESTOCS GLOBALS DE MATÈRIA FÍSSIL, 2008

A 2008, els estocs globals d'urani altament enriquit van totalitzar aproximadament 1.379 tones (no s'hi inclouen 297 tones que s'havien de barrejar). Els estocs militars mundials de plutoni separat van totalitzar aproximadament 255 tones i els estocs civils 246 tones.

Aquestes dades s'han extret del capítol 8 i l'apèndix 8A, «Estocs mundials de matèria fissil, 2008», per Alexander Glaser i Zia Mian, International Panel on Fissile Materials, Universitat de Princeton.

El gener del 2009, vuit estats disposaven d'un total de més de 23.300 armes nuclears, entre les quals figuren caps nuclears operatius, caps nuclears de reposició, tant els emmagatzemats actius com els inactius, i caps nuclears intactes programats per al seu desmantellament.

Els cinc estats que disposen legalment d'armes nuclears, segons la definició del Tractat de No-Proliferació (TNP) del 1968 —els Estats Units, França, el Regne Unit, Rússia i la Xina— estan desplegant nous sistemes d'armes nuclears o bé han anunciat la seva intenció de fer-ho en el futur. Al mateix temps, Rússia i els Estats Units estan en procés de reduir les seves forces nuclears operatives des dels nivells de la guerra freda com a conseqüència del Tractat START del 1991 i el Tractat SORT del 2002. Rússia i els Estats Units també han anunciat la seva intenció de negociar un nou acord que comportaria reduccions més profundes.

L'Índia i el Pakistan, que juntament amb Israel són *de facto* estats que disposen d'armes nuclears fora del TNP, continuen desenvolupant nous sistemes balístics compatibles amb les armes nuclears i també estan ampliant la seva capacitat de produir matèria fissil. Sembla ser que Israel està esperant veure com evoluciona la situació amb el programa nuclear de l'Iran. Es creu que Corea del Nord ha produït prou plutoni per construir un petit nombre de caps nuclears, tot i que no queda clar si ha fabricat una arma operativa.

9. CONTROL D'ARMES NUCLEARS I NO-PROLIFERACIÓ

SHANNON N. KILE

El 2008 el programa nuclear de l'Iran va continuar sent el centre de la polèmica internacional. L'Iran va continuar instal·lant centrífugadores de gas a la principal central d'enriquiment d'urani de Natanz, fet que va portar el Consell de Seguretat de les Nacions Unides a aprovar dues noves resolucions, la 1803 i la 1835, en què exigia a l'Iran que suspengués totes les activitats de retractament i relacionades amb l'enriquiment. L'Agència Internacional de l'Energia Atòmica (AIEA) es va bolcar a investigar les acusacions de recerca i altres activitats que indicaven una possible orientació militar del programa nuclear de l'Iran, però es va arribar a un punt mort que va posar en relleu les mancances en la capacitat de l'AIEA d'investigar les activitats de militarització nuclear sospitoses.

L'any va acabar amb un trencament de l'acord assolit en les conversacions a sis bandes —entre els Estats Units, Corea del Nord, Corea del Sud, el Japó, Rússia i la Xina— sobre un pla per fases en virtut del qual Corea del Nord tancaria i inutilitzaria les seves instal·lacions nuclears «a l'efecte del seu desmantellament definitiu» a canvi de beneficis econòmics i polítics. Corea del Nord i els Estats Units no es van posar d'acord sobre les mesures per verificar la declaració nord-coreana sobre el seu programa de producció de plutoni. El motiu de desacord era la possibilitat que els inspectors poguessin visitar emplaçaments no inclosos en la declaració de Corea del Nord i fessin servir mostres ambientals i altres tècniques forenses. La controvèrsia va continuar per les acusacions dels EUA i Israel

que Corea del Nord havia proporcionat assistència tècnica encoberta a Síria per construir un reactor nuclear secret.

D'altra banda, Rússia i els Estats Units van continuar les converses preliminars sobre un nou acord bilateral de reducció d'armes nuclears per succeir el Tractat sobre la Reducció i la Limitació d'Armes Ofensives Estratègiques (Tractat START) del 1991 i el Tractat sobre Reduccions Ofensives Estratègiques (SORT) del 2002. El Tractat START, que consta de disposicions de verificació per les quals els EUA i Rússia poden supervisar les forces nuclears estratègiques de l'altra part, es preveu que expiri el desembre del 2009. Les dues parts seguien sense posar-se d'acord sobre les regles per limitar la utilització de caps nuclears en míssils de llarg abast i avions i sobre l'estatus dels caps nuclears eliminats del desplegament operatiu.

El 2008 es va produir un ressorgiment de l'interès en el desarmament nuclear quan destacats estadistes ja retirats del Regne Unit i Alemanya van instar a prendre mesures per crear un món sense armes nuclears. Aquest ressorgiment del desarmament nuclear com a tema del debat públic va ajudar els governs a posar en marxa noves iniciatives, algunes en col·laboració amb importants organitzacions no governamentals, per promoure el desarmament nuclear.

10. REDUCCIÓ DE LES AMENACES CONTRA LA SEGURETAT QUE REPRESENTEN ELS MATERIALS QUÍMICS I BIOLÒGICS

JOHN HART I PETER CLEVESTIG

El 2008 les autoritats polítiques van continuar ampliant les mesures de prevenció i resposta contra les considerades amenaces de guerra química i biològica (GQB). Aquestes amenaces s'han abordat conjuntament amb iniciatives i mesures, com ara els intents per definir les que plantegen el bioterrorisme i el terrorisme químic.

Les parts de la Convenció sobre Armes Biològiques i Tòxiques (CABT) del 1972 van mantenir la segona reunió de polítics i especialistes segons un programa de sessions per a 2007-10 acordat el 2006. La Segona Conferència de Revisió de la Convenció sobre Armes Químiques (CAQ) del 1993 també es va celebrar el 2008. Per primera vegada la Conferència dels Estats Part va ser incapaç d'acordar un document final per consens.

El Govern dels Estats Units va anunciar que un científic del seu estament de defensa, Bruce E. Ivins, era l'únic responsable dels atacs per carta amb àntrax del 2001. Ivins es va suïcidar poc abans que fos arrestat, però diversos analistes i col·legues seus van dubtar que fos el responsable dels atacs o hagués actuat sol. El cas va posar de manifest la importància de la ciència forense microbiana com a ajuda en les investigacions criminals.

Continua la tendència cap a un sistema internacional més ampli de notificació i seguiment de la informació sobre les activitats dels interlocutors no estatals, per exemple dins del marc de l'Estratègia Mundial de Lluita contra el Terrorisme de l'ONU del 2006. S'ha recomanat que el Grup d'Acció Financera Internacional tanqui l'aixeta del finançament terro-

rista, que s'avanci més en la seguretat portuària i aeroportuària i que l'Organització Marítima Internacional hauria de desenvolupar un nou sistema obligatori d'identificació i seguiment a gran distància per seguir i registrar les embarcacions arreu del món.

Entre les estratègies de prevenció de la GQB figuren la creació d'un sistema d'implantació nacional eficaç, codis de conducta i regulacions de seguretat sobre substàncies químiques i patògenes, així com activitats de sensibilització. Això s'ha reflectit en un increment del nombre d'activitats, seminaris i activitats de formació regionals.

La CABT i la CAQ s'acosten cada cop més a la universalitat, però alguns estats encara no s'hi volen adherir. L'augment d'estats membres reflecteix la importància recent que s'ha donat a la creació i la implantació de lleis nacionals que prohibeixin la GQB com a mitjà per posar barreres al terrorisme químic i biològic. Aquests esforços s'han dut a terme en part sota els auspicis de la Resolució 1540 del Consell de Seguretat de l'ONU, diversos plans d'acció, accions conjuntes de la Unió Europea, contactes entre governs i tallers i seminaris regionals sobre la implantació nacional eficaç de les lleis que prohibeixen la GQB.

11. CONTROL D'ARMES CONVENCIONALS

ZDZISLAW LACHOWSKI I SVENJA POST

L'esforç per controlar les «armes inhumanes» arreu del món va fer un gran pas endavant el 2008. El procés d'Oslo, que es va posar en marxa el 2006 per estigmatitzar i abordar eficaçment les bombes de dispersió, va donar lloc a una convenció jurídicament vinculant, la Convenció sobre les Bombes de Dispersió (CBD). Malgrat les reivindicacions constants de la utilitat militar de les bombes de dispersió i l'efecte limitat de la convenció atesa la no-participació dels principals usuaris, productors i emmagatzemadors, s'espera que la CBD contribueixi a estigmatitzar moralment i políticament aquestes bombes fins al punt que els governs que no són part de la convenció siguin cada cop més reticents a fer-les servir.

La situació pel que fa al control de les armes convencionals europees el 2008 va continuar sent preocupant. Després que Rússia decidís «suspènre» la seva participació en el Tractat sobre les Forces Armades Convencionals a Europa (Tractat FCE) el desembre del 2007, el tractat va estar en suspens durant el 2008. La proposta de mesures paral·leles dels estats occidentals va continuar sobre la taula de negociació, mentre Rússia enviava vagues senyals sobre un tractat de seguretat europeu més ampli. Fins ara, tots els estats part de l'FCE excepte Rússia han implantat plenament les disposicions del tractat, però, malgrat la seva bona voluntat, l'erosió constant del tractat podria arribar a un punt de no retorn. En canvi, la crisi actual ha creat l'oportunitat de replantejar la pertinència del règim de l'FCE a les noves realitats de la seguretat europea. El futur règim

de control d'armes convencionals, per tal que estigui adaptat als temps que corren, hauria de potenciar molt més la cooperació en matèria de seguretat a l'àrea euroatlàntica, que ara per ara és inexistent.

A diferència de la difícil situació que travessa el règim del Tractat FCE, la realitat subregional del control d'armes als Balcans occidentals va continuar sense presentar problemes. Les mesures per fomentar la confiança i la seguretat a Europa se centren actualment en àrees determinades, per bé que iniciatives semblants no han progressat satisfactòriament en altres indrets. La comunitat de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE) s'esforça per contrarestar les amenaces multidimensionals, que cada cop tenen una naturalesa menys estatal. L'assistència pràctica donada als estats participants de l'OSCE per mitjà de la implantació de projectes sobre armes petites i lleugeres i sobre reserves de munició convencional, així com l'actualització i la racionalització del Codi de Conducta sobre Aspectes Politicomilitars de la Seguretat del 1994, es consideren un component clau per millorar la seguretat i l'estabilitat a la regió de l'OSCE.

12. CONTROLS SOBRE LES TRANSFERÈNCIES INTERNACIONALS RELACIONADES AMB LA SEGURETAT

IAN ANTHONY I SIBYLLE BAUER

ELS EMBARGAMENTS MULTILATERALS D'ARMES, 2008

El 2008 hi havia en vigor 27 embargaments multilaterals d'armes obligatoris sobre un total de 15 objectius. Dotze d'aquests embargaments estaven imposats per les Nacions Unides i 15 per la Unió Europea.

Per segon any consecutiu, el Consell de Seguretat de l'ONU no va imposar cap embargament d'armes nou. L'embargament d'armes de l'ONU sobre les forces no governamentals a Ruanda es va aixecar el 2008 i es van introduir esmenes importants als embargaments d'armes de l'ONU sobre la República Democràtica del Congo (RDC), l'Iran i Somàlia. L'ONU va ampliar els seus embargaments d'armes sobre al-Qaeda, els talibans i persones i entitats associades, la Costa d'Ivori, les forces no governamentals de la RDC, l'Iran, Libèria i Somàlia.

Nou dels 15 embargaments de la UE són simples execucions dels embargaments d'armes de l'ONU. El 2008 la UE no en va imposar cap de nou, però sí que va revocar i substituir el seu embargament d'armes sobre la RDC com a conseqüència dels canvis en l'embargament d'armes de l'ONU. La UE també va ampliar els seus embargaments d'armes sobre la Costa d'Ivori, Myanmar i l'Uzbekistan.

Durant el 2008 Geòrgia i Zimbabue van ser amenaçats explícitament amb un embargament d'armes de l'ONU almenys per un dels cinc membres permanents del Consell de Seguretat de l'ONU. Tan sols per segona vegada després del final de la guerra freda, un membre permanent va vetar un esborrany de resolució del Consell de Seguretat de l'ONU que proposava imposar un embargament d'armes: Rússia i la Xina van vetar la imposició d'un embargament d'armes de l'ONU a Zimbabue.

Els estats es reuneixen en diversos fòrums per discutir com s'han de mantenir uns controls eficaços a l'exportació d'articles que poden ser utilitzats en armes nuclears, biològiques i químiques, i els sistemes de llançament de míssils per a aquestes armes. Els principals règims de control de l'exportació són els següents:

- el Grup Austràlia,
- el Règim de Control de la Tecnologia de Missils,
- el Grup de Subministradors Nuclears (GSN) i
- l'Acord de Wassenaar sobre Controls a l'Exportació d'Armes Convencionals i Béns i Tecnologies de Doble Ús.

L'any 2008 el GSN va modificar la manera d'aplicar les directrius dels subministradors a les exportacions a l'Índia d'articles controlats fent un pas enrere en relació amb el seu acord anterior que l'aplicació de les garanties globals de l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica serien una condició objectiva de subministrament.

Aquestes decisions i iniciatives són una prova que els controls de les exportacions s'allunyen a poc a poc d'un sistema basat en regles clares d'aplicació general i s'acosten a un sistema en què els controls es fan a mida de les diferents categories de països. Els estats participants més poderosos del GSN creuen que hi ha un imperatiu polític per reforçar els vincles amb l'Índia i la majoria de països amb sectors nuclears importants estan convençuts que hi ha arguments econò-

mics i ambientals convinçents a favor del compromís i la cooperació amb l'Índia.

El 2008 la Unió Europea (UE) va acabar aprovant una versió actualitzada i reforçada del Codi de Conducta de la UE políticament vinculant en matèria d'exportació d'armes del 1998 com a posició comuna jurídicament vinculant. La decisió incorpora diversos canvis importants a un conjunt de normes comunes que regeixen el control de les exportacions de tecnologia i equips militars que els estats membres de la UE estan obligats a aplicar nacionalment. Aquests canvis en les normes i els procediments de control de les exportacions de la UE a l'interior de la UE el 2008 posen de manifest la importància general de dedicar prou recursos a la implantació i l'aplicació de controls a l'exportació a tota la UE.

En els darrers anys s'han endegat diverses iniciatives per desenvolupar procediments simplificats que afavoreixin el moviment de béns i articles de defensa dins de comunitats de confiança. La primera és el desenvolupament de noves normes per afavorir el moviment de béns de defensa dins de la UE. La segona és l'intent, fins ara infructuós, de fer entrar en vigor els tractats bilaterals signats entre Austràlia i els EUA i entre el Regne Unit i els EUA. Aquests tractats s'han de ratificar al Senat dels EUA perquè entrin en vigor.

Embargaments d'armes multilaterals en vigor durant el 2008

Embargaments d'armes de les Nacions Unides

Al-Qaeda, els talibans i particulars i entitats associades
Costa d'Ivori
Corea del Nord
Iran (tecnologia relacionada amb els sistemes de llançament d'armes nuclears)
Iraq (FNG)
Líban (FNG)
Libèria
República Democràtica del Congo (FNG)
Ruanda (FNG)
Sierra Leone (FNG)
Somàlia
Sudan (Darfur)

Embargaments d'armes de la Unió Europea

Al-Qaeda, els talibans i persones i entitats associades
Corea del Nord
Costa d'Ivori
Iran
Iraq (FNG)
Líban (FNG)
Libèria
Myanmar
República Democràtica del Congo
Sierra Leone (FNG)
Somàlia
Sudan
Uzbekistan
Xina
Zimbabue

FNG = forces no governamentals.

Aquestes dades s'han extret de l'apèndix 12A, «Embargaments d'armes multilaterals», per Paul Holtom i Noel Kelly.

ANNEXOS

NENNE BODELL

L'annex A, «Acords sobre el control d'armes i el desarmament», consta de resums dels tractats, les convencions, els protocols i els acords multilaterals i bilaterals relatius al control d'armes i el desarmament, i n'enumera els signataris i els estats que en són part.

L'annex B, «Organismes internacionals de cooperació en matèria de seguretat», descriu les principals organitzacions internacionals i intergovernamentals, els organismes encarregats de l'aplicació dels tractats i els règims de controls de les exportacions que tenen l'objectiu de promoure la seguretat, l'estabilitat, la pau i el control d'armes, i n'enumera els membres o participants.

L'annex C, «Cronologia del 2008», enumera els episodis importants del 2008 relacionats amb els armaments, el desarmament i la seguretat internacional.

Tractats en vigor l'1 de gener del 2009

- 1925 Protocol per a la Prohibició de l'Ús en la Guerra de Gasos Asfixiants, Tòxics o d'Altres, i dels Mètodes Bacteriològics amb Finalitats Bèl·liques (Protocol de Ginebra del 1925)
- 1948 Convenció sobre la Prevenició i la Sanció del Delicte de Genocidi (Convenció sobre el Genocidi)
- 1949 Convenció de Ginebra (IV) sobre la Protecció dels Civils en Temps de Guerra
- 1959 Tractat Antàrtic
- 1963 Tractat de Prohibició d'Assaigs Nuclears a l'Atmosfera, l'Espai Exterior i el Fons Marí (Tractat de Prohibició Parcial d'Assaigs Nuclears, TPPAN)
- 1967 Tractat sobre els Principis que han de Regir les Activitats dels Estats en l'Exploració i la Utilització de l'Espai Ultraterrestre, Inclosa la Lluna i Altres Cossos Celestes (Tractat de l'Espai Ultraterrestre)
- 1967 Tractat de Proscripció de les Armes Nuclears a l'Amèrica Llatina i el Carib (Tractat de Tlatelolco)
- 1968 Tractat de No-Proliferació d'Armes Nuclears (Tractat de No-Proliferació, TNP)
- 1971 Tractat per a la Prohibició de l'Emplaçament d'Armes Nuclears i Altres Armes de Destrucció Massiva als Fons Marins i Oceànics o al Subsòl (Tractat sobre els Fons Marins)
- 1972 Convenció sobre la Prohibició del Desenvolupament, la Producció i l'Emmagatzematge d'Armes Bacteriològiques (Biològiques) i Tòxiques i sobre la seva Destrucció (Convenció sobre Armes Biològiques i Tòxiques, CABT)
- 1974 Tractat sobre la Limitació d'Assaigs Nuclears Subterranis (Tractat sobre la Prohibició Parcial dels Assaigs Nuclears, TPPAN)
- 1976 Tractat sobre les Explosions Nuclears Subterrànies amb Finalitats Pacífiques (Tractat sobre Explosions Nuclears Pacífiques, TENP)
- 1977 Convenció sobre la Prohibició d'Utilitzar Tècniques de Modificació Ambiental amb Finalitats Militars o Hostils (Convenció Enmod)
- 1977 Protocols I i II Addicionals a les Convencions de Ginebra del 1949:

Relatiu a la Protecció de les Victimes de Conflictes Armats Internacionals, i Relatiu a la Protecció de les Victimes de Conflictes Armats No Internacionals

1980 Convenció sobre la Protecció Física del Material Nuclear i de les Instal·lacions Nuclears

1981 Convenció sobre Prohibicions o Restriccions en l'Ús de Certes Armes Convencionals que puguin considerar-se Excessivament Nocives o amb Efectes Indiscriminats (Convenció CAC, o Convenció sobre «Armes Inhumanes»)

1985 Tractat de la Zona Lliure Nuclear del Pacífic Sud (Tractat de Rarotonga)

1987 Tractat sobre l'Eliminació de Míssils de Curt i Mitjà Abast (Tractat INF)

1990 Tractat sobre les Forces Armades Convencionals a Europa (Tractat FCE)

1991 Tractat sobre la Reducció i Limitació d'Armes Ofensives Estratègiques (Tractat START I)

1992 Tractat dels Cels Oberts

1993 Convenció sobre la Prohibició del Desenvolupament, la Producció, l'Emmagatzematge i l'Ús d'Armes Químiques i sobre la seva Destrucció (Convenció sobre Armes Químiques, CAQ)

1995 Tractat de la Zona Lliure d'Armes Nuclears del Sud-Est Asiàtic (Tractat de Bangkok)

1996 Acord sobre el Control Subregional d'Armament (Acord de Florència)

1997 Convenció Interamericana contra la Fabricació i el Tràfic Il·licits d'Armes de Foc, Municions, Explosius i Altres Materials Relacionats

1997 Convenció sobre la Prohibició

d'Ús, Emmagatzematge, Fabricació i Transferència de Mines Terrestres Antipersona i sobre la seva Destrucció (Convenció de MAP)

1999 Convenció Interamericana sobre Transparència en les Adquisicions d'Armes Convencionals

1999 Document de Viena del 1999 sobre Mesures de Construcció de Confiança i Seguretat

2002 Tractat sobre Reduccions Ofensives Estratègiques (SORT)

2006 Tractat per a l'Establiment d'una Zona Lliure d'Armes Nuclears a l'Àsia Central (Tractat de Semipalatinsk)

Tractats que no estaven en vigor l'1 de gener del 2009

1972 Tractat de Limitació dels Sistemes de Míssils Antibalístics (Tractat ABM)

1993 Tractat de Reducció i Limitació Addicionals d'Armes Ofensives Estratègiques (Tractat START II)

1996 Tractat de la Zona Lliure d'Armes Nuclears de l'Àfrica (Tractat de Pelindaba)

1996 Tractat per a la Prohibició Completa dels Assaigs Nuclears (CTBT)

1999 Acord sobre l'Adaptació del Tractat FCE

2006 Convenció de la Comunitat Econòmica d'Estats de l'Àfrica Occidental (ECOWAS) sobre Armes Petites i Lleugeres, les seves Municions i Altres Materials Relacionats

2008 Convenció sobre les Bombes de Dispersió

PUBLICACIONS RECENTS DEL SIPRI

Enforcing European Union Law on Exports of Dual-Use Goods

SIPRI Research Report No. 24
Anna Wetter
Oxford University Press, 2009

Prosecuting Conflict-Related Sexual Violence at the International Criminal Court

SIPRI Insights on Peace and Security No. 2009/1
Ashley Dallman
SIPRI, maig del 2009

Chemical and Biochemical Non-lethal Weapons: Political and Technical Aspects

SIPRI Policy Paper No. 23
Ronald G. Sutherland
SIPRI, novembre del 2008

Transparency in Transfers of Small Arms and Light Weapons: Reports to the United Nations Register of Conventional Arms, 2003–2006

SIPRI Policy Paper No. 22
Paul Holtom
Juliol del 2008

La informació sobre totes les publicacions del SIPRI està disponible a
<<http://books.sipri.org/>>.

PUBLICACIONS RECENTS DE LA FUNDACIÓ PER LA PAU

El Procés d'Oslo. La Campanya Internacional per a la Prohibició de les bombes de dispersió.

Javier Alcalde
Fundació per la Pau, Barcelona, 2009

25 anys treballant per la pau / 25 años trabajando por la paz /

25 years working for peace, 1983-2008

Fundació per la Pau, Barcelona, 2009

Violència armada: la crisi mundial

IANSA, 2008
Traducció catalana a cura de Fundació per la Pau, Barcelona, 2009

INSTRUCCIONS PER FER COMANDES

SIPRI Yearbook 2009: Armaments, Disarmament and International Security

Publicat el juny del 2009 per Oxford University Press en nom de l'Institut Internacional d'Estocolm de Recerca per a la Pau.

ISBN 978-0-19-956606-8, tapa dura, 594 pàg., 85 £/150 \$

El SIPRI Yearbook 2009 es pot comprar a llibreries, a la majoria de llibreries en línia o directament a la d'Oxford University Press (OUP).

Comandes en línia

OUP Regne Unit: <<http://www.oup.co.uk/>>

OUP Estats Units: <<http://www.oup.com/us/>>

Comandes per telèfon

OUP Regne Unit: +44 1536-741 017

OUP Estats Units: +1 800-451 7556

Comandes per fax

OUP Regne Unit: +44 1536-454 518

OUP Estats Units: +1 919-677 1303

Comandes per correu electrònic

OUP Regne Unit: book.orders@oup.co.uk

OUP Estats Units: customers@oup-usa.org

Per a més detalls, visiteu <<http://www.sipri.org/yearbook/>>

Per a més informació, contacteu amb:

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9

SE-169 70 Solna, Suècia

Telèfon: +46 8 655 97 00

Fax: +46 8 655 97 33

A/e: sipri@sipri.org

Internet: www.sipri.org

Edició catalana a cura de:

Fundació per la Pau

Amb el suport de:

SIPRI YEARBOOK 2009

Armaments, Disarmament and International Security

L'Anuari del SIPRI és un compendi de dades i anàlisis en els àmbits de

- la seguretat i els conflictes;
- la despesa militar i els armaments, i
- la no-prolifерació, el control d'armes i el desarmament

Aquest fullet resumeix la 40a edició de l'anuari del SIPRI, que parla dels fets esdevinguts durant el 2008 en

- el desplaçament en massa provocat per conflictes
- les tendències en els conflictes armats
- el manteniment de la pau
- el conflicte a l'Afganistan
- la despesa militar
- la fabricació d'armes
- les transferències internacionals d'armes
- les potències nuclears mundials i els estocs de matèria físsil
- el control d'armes nuclears i la no-prolifерació
- el control dels materials químics i biològics
- el control d'armes convencionals
- els controls sobre les transferències internacionals relacionades amb la seguretat
- els embargaments d'armes multilaterals

L'anuari del SIPRI també consta d'amplis annexos sobre els acords de control d'armes i desarmament i els organismes internacionals de cooperació en matèria de seguretat, a més d'una cronologia dels esdeveniments que han passat durant el 2008 pel que fa a la seguretat i el control d'armes.